

Von Gutschmids Diorthose der ägyptischen Königsliste des Eratosthenes.

Zu den Schriftstellern, mit welchen die grossartige Gelehrsamkeit und der eminente Scharfsinn A. von Gutschmids sich jahrelang eingehend beschäftigt haben, gehört auch Georgios Synkellos. Nach dem Erscheinen von Africanus II 1 bot mir Gutschmid sein Handexemplar der Bonner Ausgabe für die zu besorgende Herausgabe der Africanusfragmente an. Fast alle in Synkellos Chronographie erhaltenen Fragmente des christlichen Chronographen weisen Textverbesserungen von seiner Hand; namentlich die grössern Stücke sind vielfach durch seine ebenso glücklichen und einfachen als geistreichen Emendationen erst lesbar gemacht, wie die von mir jetzt vorbereitete Ausgabe klarlegen wird. Unterdessen ist von Gutschmids Handexemplar des Synkellos in meinen Besitz übergegangen; das ganze Buch ist Seite für Seite von seiner Hand durchcorrigirt, sodass, was oben von den Africanusfragmenten gesagt ist, für den gesammten Text des Synkellos gilt.

Um einen Begriff von der Sorgfalt zu geben, mit der er den verwahrlosten Text umgestaltet hat, wähle ich als Beispiel die bekannte ägyptische Königsliste des Eratosthenes. Ich gebe den Text genau nach von Gutschmids Recension und füge in den Noten die Abweichungen der Dindorf'schen Ausgabe bei.

Syncl. p. 171, 3. Θηβαίων βασιλεῖς.

Ἄπολλόδωρος χρονικὸς ἄλλην Αἰγυπτίων τῶν Θηβαίων λεγομένων βασιλείαν ἀνεγράφατο βασιλέων λή', ἐτῶν αὐτῶν, ἧτις ἤρξατο μὲν τῷ β' ἔτει τοῦ κόσμου, ἔληξε δὲ εἰς τὸ γ' ἔτος τοῦ κόσμου, ὡς τὴν γνῶσιν φησὶν, ὁ Ἐρατοσθένης λαβὼν Αἰγυπτιακοῖς ὑπομνήμασι σὺν καὶ ὀνόμασι κατὰ πρόσταξιν βασιλικὴν τῆ Ἑλλάδι φωνῆ παρέφρασεν, οὕτως·

4 γ' ἔτος] γμεί.

6 σὺν fñgt von Gutschmid hinzu.

Θηβαίων βασιλέων τῶν μετὰ ρκδ' ἔτη τῆς διασπορᾶς
λη' βασιλείον.

α'. ἐβασίλευσε Μῆνις Θινίτης Θηβαῖδος ὃ ἐρμηνεύεται αἰώνιος· ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ξβ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος βῳδ'.

β'. Θηβαίων δεύτερος ἐβασίλευσεν Ἀθώθης υἱὸς Μήνεως ἔτη 5
νθ'· οὗτος ἐρμηνεύεται Ἐρμογένης. ἔτος τοῦ κόσμου βῳξβ'.

γ'. Θηβαίων Αἰγυπτίων τρίτος ἐβασίλευσεν Ἀθώθης ὁμώνυμος ἔτη λβ'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος γκα'.

p. 180, 7. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων ἐβασίλευσε δ' Μιαβιῆς υἱὸς Ἀθώθεις ἔτη ιθ'· 10
οὗτος ἐρμηνεύεται φιλέταιρος. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γνγ'.

Θηβαίων ἐβασίλευσε ε' Σεμφῶς υἱὸς Ἀθώθους, ὃ ἐστὶν
Ἑρακλείδης, ἔτη ιη'· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γοβ'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ἐβασίλευσεν ζ' Τοισαράμ Ἄχος Μο-
σχειρὶ Μεμφίτης ἔτη οθ'· οὗτος ἐρμηνεύεται ἔτης ἀνδρὸς πε- 15
ρισσομελής· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γζ'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ἐβασίλευσεν ζ' Σότιχος υἱὸς αὐτοῦ, ὃ
ἐστὶν Ἄρης ἀναίσθητος, ἔτη ς'· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γρξθ'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ἐβασίλευσεν ὄγδοος Τοσορμῆς, ὃ
ἐστὶν ἔτης παντὸς, ἔτη λ'· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γροε'. 20

Θηβαίων Αἰγυπτίων ἐβασίλευσεν θ' Μάρης υἱὸς αὐτοῦ,
ὃ ἐστὶν Ἡλιόδωρος, ἔτη κς'· τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γρσε'.

p. 190, 6. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ι' ἐβασίλευσεν Ἀνσοῦφίς, ὃ ἐστὶν
ἐπίκωμος, ἔτη κ'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος γσλα'. 25

Θηβαίων Αἰγυπτίων ια' ἐβασίλευσε Σίριος, ὃ ἐστὶν υἱὸς
κόρης, ὡς δὲ ἕτεροι ἀβάσκαντος, ἔτη ιη'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος
γσνα'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ιβ' ἐβασίλευσε Χνούβος Χνευρὸς, ὃ

1 ρκδ'] ,αρκδ'. 2 βασιλείον] βασιλειῶν. 3 Μῆνις] Μήνης.
3 Θινίτης] Θηβινίτης. (Druckfehler, da Dindorf als Lemma in den
Noten Θεινίτης hat.) 3 Θηβαῖδος] Θηβαῖος. 4 δς fñgt von
Gutschmid hinzu. 8 ἔτος] ἦν ἔτος. 10 Μιαβιῆς] Διαβιῆς.
12 Σεμφῶς] Πεμφῶς. 14 Τοισαράμ Ἄχος Μοσχειρὶ] Τοιγαράμαχος
Μομχειρὶ. 15 ἔτης] τῆς. 17 Σότιχος] Στοῖχος. 19 Τοσορμῆς]
Γοσορμῆς. 19 ἔτης παντὸς] Ἐτησιπαντὸς. 24 Ἀνσοῦφίς]
Ἄνωϋφίς. 25 ἔτος] ἦν ἔτος. 27 ἔτος] ἦν ἔτος. 29 Χνευρὸς]
Γνευρὸς.

ἔστι Χρύσης Χρύσου υἱός, ἔτη κβ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γσξθ'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ιγ' ἐβασίλευσε Ῥάτωσις, ὃ ἔστιν ἀρχικράτωρ, ἔτη ιγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γσζα'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ιδ' ἐβασίλευσε Βιῦρης ἔτη ι'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ,γτδ'.

Θηβαίων Αἰγυπτίων ιε' ἐβασίλευσε Σάωφισ, κωμαστής, κατὰ δὲ ἐνίους χρηματιστῆς, ἔτη κθ'. τοῦ δὲ κόσμου ,γτιδ'.

p. 195, 6. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων ις' ἐβασίλευσε Σάωφισ β' ἔτη κζ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γτμγ'.

Θηβαίων ιζ' ἐβασίλευσε Μοσχερῆς, Ἡλιοδότος ἔτη λα'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γτδ'.

Θηβαίων ιη' ἐβασίλευσε [λα'] Ὀθοῆς ἔτη λγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γνα'. 15

Θηβαίων ιθ' ἐβασίλευσε Παμμῆς, ἀρχοειδῆς ἔτη λε'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ,γυλδ'.

Θηβαίων κ' ἐβασίλευσεν Ἀπάππους, μέγιστος. οὗτος, ὡς φασι, παρὰ ὤραν μίαν ἐβασίλευσεν ἔτη ρ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γυξθ'. 20

Θηβαίων κα' ἐβασίλευσεν Ἐχεσκός ὁ Σοκάρας ἔτος α'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γφεθ'.

Θηβαίων κβ' ἐβασίλευσε Νιτοκρίς γυνὴ ἀντὶ τοῦ ἀνδρός, ὃ ἔστιν Ἀθηναῖος νικηφόρος, ἔτη ς'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γφο'.

Θηβαίων κγ' ἐβασίλευσε Μυνταῖος Ἀμμωνόδοτος ἔτη κβ'. 25
τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γφος'.

p. 204, 19. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων κδ' ἐβασίλευσε Θουσιμάρης, ὃ ἔστιν ἥλιος κραταιός, ἔτη ιβ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γφζη'.

3 Ῥάτωσις] Ῥαύωσις. 6 ἔτος] ἦν ἔτος. 7 Σάωφισ] Σαῶφισ.
8 ,γτιδ'] ἦν ἔτος ,γτιδ'. 10 Σάωφισ] Σαῶφισ.
16 [λα'] Ὀθοῆς] Μοσθῆς. 18 ἀρχοειδῆς] Ἀρχονδῆς. 19 ἔτος] ἦν ἔτος.
24 Ἐχεσκός ὁ Σοκάρας] Ἐχεσκοσοκάρας. 25 Νιτοκρίς] Νίτωκρίς.
27 Μυνταῖος] Μυρταῖος. 28 ,γφος'] ,γφζη'. 30 Θουσιμάρης] Οὐοσιμάρης.
30 ὃ ἔστιν ἥλιος κραταιός] κραταιός, ὃ ἔστιν ἥλιος.

Θηβαίων κε' ἐβασίλευσε Σεθίνιλος, ὃ ἐστὶν αὐξήσας τὸ πάτριον κράτος, ἔτη η'. τοῦ δὲ κόσμου ἔτος ,γχι'.

Θηβαίων κς' ἐβασίλευσεν Σεμφρουκράτης, ὃ ἐστὶν Ἑρακλῆς Ἀρποκράτης, ἔτη ιη'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γχιη'.

Θηβαίων κζ' ἐβασίλευσε Χουθῆρ, ταῦρος τύραννος, ἔτη ζ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γχλς'.

Θηβαίων κη' ἐβασίλευσε Μεϋρής, φίλος κόρης, ἔτη ιβ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γχμγ'.

Θηβαίων κθ' ἐβασίλευσε Χωμαεφθὰ, κόσμος φιλήφαιστος, ἔτη ια'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γχνε'.

Θηβαίων λ' ἐβασίλευσε Σοικούνιος, σοῦχος τύραννος, ἔτη ε'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γχξς'.

p. 233, 5. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων λα' ἐβασίλευσε Πεθεαθυρής ἔτη ις'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψκς'.

Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσε[ν Ἀμμενέμης ἔτη κ]ς' [- τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψμβ'.

Θηβαίων λγ' ἐβασίλευσεν] Ἀμμενέμης β' ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψξη'.

Θηβαίων λδ' ἐβασίλευσε Σίστοσις Ἑρμῆς, Ἑρακλῆς κραταιός, ἔτη νε'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψσα'.

Θηβαίων λε' ἐβασίλευσε Μάρης ἔτη μγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψμς'.

Θηβαίων λς' ἐβασίλευσε Σιφθὰς ὃ καὶ Ἑρμῆς, υἱὸς Ἑφαιστου, ἔτη ε'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψπθ'.

p. 278, 22. Θηβαίων βασιλεῖς.

Θηβαίων λζ' ἐβασίλευσε Φουορῶ ἦτοι Νεῖλος, ἔτη ιθ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψζδ'.

Θηβαίων λη' ἐβασίλευσεν Ἀμοῦθ, ἀρχίατρος, ἔτη ξγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψζιγ'.

Ἡ τῶν λη' βασιλέων τῶν κατ' Αἴγυπτον λεγομένων Θηβαίων, ὧν τὰ ὀνόματα Ἐρατοσθένης λαβῶν ἐκ τῶν ἐν Διοσπόλει

1 Σεθίνιλος] Θίνιλλος. 1 ἔτος] ἦν ἔτος. 5 ταῦρος] Ταῦρος. 8 φίλος κόρης] Φιλόσκορος. 11 Σοικούνιος σοῦχος] Σοικουνοισόχος.

16 Θηβαίων — 19 ,γψξη'] Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσε Σταμμενέμης β' ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψξη'. * * *

20 Σίστοσις Ἑρμῆς] Σιστοσι-χερμῆς. 20 Μάρης] Μάρις. 24 Σιφθὰς] Σιφθὰς. 27 Φουορῶ] Φρουορῶ. 27 ιθ'] ε'. 28 ,γψζδ'] ,γψπθ'.

29 Ἀμοῦθ, ἀρχίατρος] Ἀμουθαρταῖος.

ἱερογραμματέων παρέφρασεν ἐξ Αἰγυπτίας εἰς Ἑλλάδα φωνήν, ἐνταῦθα ἔληξεν ἀρχή, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τοῦ βῆδ' κοσμικοῦ ἔτους, ἔτεσιν ρκδ' μετὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν, λήξασα δὲ εἰς τοῦτο τῷ γῆδοε' τοῦ κόσμου ἔτει.

Τῶν δὲ τούτοις ἐφεξῆς ἄλλων γγ' Θηβαίων βασιλέων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀπολλοδώρου παραδεδομένων τὰς προσηγορίας περιττὸν ἡγούμεθα ἐνταῦθα, ὡς μηδὲν συμβαλλομένας ἡμῖν, παραθέσθαι· ἐπεὶ μηδὲ αἱ πρὸ αὐτῶν.

Unter den 47 Aenderung- und Verbesserungsvorschlägen, welche Gutschmids Recension gegenüber dem Dindorf'schen Texte aufweist, folgen zwölf den Lesarten des *Parisinus 1764*, dessen Autorität von Gutschmid mit Recht noch höher, als Dindorf, stellt; auch im übrigen Synkellostexte hat er die Lesarten dieser Handschrift mit grosser Consequenz wiederhergestellt. Bei Eratosthenes stammen aus ihm 268, 3 Μῆνις; 268, 3 Θινίτης (aus θηνίτης des Codex, was schon A. Schmidt und Bunsen berichtigten); 268, 8; 268, 25; 268, 27; 269, 6 und 270, 2 die Weglassung von ἦν; 269, 8 die Weglassung von ἦν ἔτος; 269, 23 Νιτοκρίς (statt des νιτροκίς der Handschrift); 269, 28 Θουσιμάρης 270, 1 Σεθίνιλος; 270, 22 Μάρης. Von Goar hat er in den Text die Marginalverbesserungen 267, 4 γῆδοε', wo γῆδοε' nur Flüchtigkeit ist; 268, 1 ρκδ'; 269, 26 γφος' aufgenommen. Von Bunsen stammen: 268, 12 Σεμφῶς; 270, 24 Σιφθὰς (Salmasius Σιριφθὰ, Jablonski Σαφθὰς); 270, 27 Φουορῶ; 270, 27 ιθ'; 270, 28 γωφδ', von Lepsius: 268, 10 Μιαβιῆς; 270, 5 ταῦρος; 270, 7 φίλος κόρης; 270, 9 φιλήφαιστος.

Eigne Verbesserungsvorschläge sind dagegen folgende 23: 267, 6 Hinzufügung von σὺν; 268, 2 βασιλείον; 268, 3 Θηβαῖδος; 268, 4 Einschaltung von δς; 268, 14 Τοισαραμ Ἄχος Μοσχειρί; 268, 15 ἔτης; 268, 17 Σότιχος; 268, 19 Τοσορμῆς; 268, 20 ἔτης παντός; 268, 24 Ἄνσοῦφίς (vgl. Unger: Manetho S. 89 Ἄσωϋφίς); 268, 29 Χνευρός; 269, 3 Ῥάτωσις (offenbar nach Africanus IV 5: Ῥατοίσης); 269, 7 und 269, 10 Σάωφίς; 269, 14 [λα'] Ὅθοῆς (vgl. Unger: Manetho S. 104 'aus Ὅθῆς konnte durch Einwirkung des vorherg. Μοσχερῆς die Form Μοσθῆς werden'). 269, 18 ἀρχοειδῆς; 269, 21 Ἐχেসκός ὁ Σοκάρας; 269, 25 Μυνταῖος; 269, 28 ὁ ἔστιν ἥλιος κραταιός; 270, 11 Σοικούνιος, σοῦχος τύραννος; 270, 16 die Emendation:

Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσε[ν Ἀμμενέμης ἔτη κ]ς' [·τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γψμβ'.

Θηβαίων λγ' ἐβασίλευσεν] Ἀμμενέμης β' ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος γψξή' verdient den Vorzug vor der Bunsen's:

Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσεν Ἀμμενέμης ἔτη κς'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψμβ'.

Θηβαίων λγ' ἐβασίλευσε Σταμμενέμης β' (I. Σεσόρτωσις καὶ Ἀμμενέμης β') ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψξη'.

Und vor der von Lepsius:

Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσε [Στ] Ἀμμενέμης (α' ἔτη κς'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψμβ'.

Θηβαίων λγ' ἐβασίλευσε Ἀμμενέμης) β' ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψξη'.

Und vor der Unger's:

Θηβαίων λβ' ἐβασίλευσε Σταμμενέμης (ἔτη κς'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος ,γψμβ'.

Θηβαίων λγ' ἐβασίλευσε Σταμμενέμης) β' ἔτη κγ'. τοῦ δὲ κόσμου ἦν ἔτος, γψκη', weil sie die Entstehung der Uniform Σταμμενέμης in der ungezwungensten und paläographisch einfachsten Weise erklärt.

270, 20 Σίστοσις Ἐρμῆς (Unger: Manetho S. 120 Σισύοσις, Ἐρμῆς ἦ?).

270, 29 Ἀμοῦθ ἀρχίατρος.

Von diesen Verbesserungen hat, soviel ich sehe, von Gutschmid nur 270, 16 (Ἀμμενέμης) und 270, 20 (Σίστοσις) bereits publicirt. (Beiträge zur Geschichte des alten Orients S. 3.)

Bei der Beurtheilung dieser Emendationen darf nicht ausser Acht gelassen werden, dass von Gutschmid seine Durchcorrigirung des Synkellostextes offenbar schon vor langen Jahren vorgenommen hat; immerhin sind eine Reihe derselben so glänzend und einleuchtend, dass sie eine Veröffentlichung wohl verdienen.

Jena.

H. Gelzer.